

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
16-549 / 09
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 11359 датум 10.12.2009.

На основу члана 138. став 1. Устава Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 98/06) и члана 31. став 2. Закона о заштитнику грађана („Сл. гласник РС“ бр. 79/05 и 54/07), у поступку контроле законитости и правилности рада Министарства културе по притужби Новинско-издавачке установе “Братство” из Ниша, Заштитник грађана

УТВРЂУЈЕ

Министарство културе је, после више деценија обезбеђеног финансирања новинско-издавачке делатности НИУ „Братство“ на бугарском језику из буџета Републике Србије, променом начина финансирања у 2009. години угрозило достигнути ниво права припадника бугарске националне мањине у вези са очувањем традиције и културног идентитета.

Пропуст се огледа у томе што је променама у начину финансирања обезбеђен наставак остваривања права на подршку у области информисања (лист „Братство“), али је у 2009. години изостала подршка издавању публикација и књига на бугарском језику које по одлуци оснивача - Националног савета бугарске националне мањине, већ десетинама година издаје НИУ „Братство“.

Пропуст би, у ситуацији када је због законске обавезе и значаја за бугарску националну мањину, Национални савет као оснивач НИУ „Братство“ наставио издавачку делатност, могао да проузрокује, због финансијске ситуације у НИУ „Братство“, потпуну обуставу рада те установе, престанак издавања публикација и књига на бугарском језику, а на штету права грађана припадника бугарске националне мањине да остварују Уставом и законом јемчено право на заштиту културе и традиције на матерњем језику.

...

На основу утврђених недостатака у раду, Заштитник грађана упућује Министарству културе

ПРЕПОРУКУ

1. Министарство културе ће, у складу са вишедеценијском институционалном подршком достигнутом ниву права бугарске националне мањине и поштујући уставно начело заштите стечених права, утврдити начин и критеријуме за суфинансирање издавачке делатности НИУ „Братство“, на бугарском језику, у складу са позитивним прописима и расположивим буџетским средствима.

2. У поступку усвајања критеријума за финансирање издавачке делатности НИУ „Братство“, Министарство културе ће затражити мишљење Националног савета бугарске националне мањине.

Министарство културе обавестиће Заштитника грађана у року 60 дана од дана пријема ове препоруке, о предузетим мерама и поступању по њој.

Р а з л о з и:

НИУ „Братство“ и Национални савет бугарске националне мањине, као оснивач, обратио се 23. априла 2009. године Заштитнику грађана притужбом, указујући, да су одлуком Министарства културе, у вези финансирања новинско издавачке делатности на бугарском језику, угрожена права на информисање и културу припадника бугарске националне мањине, као и да постоји опасност да се новинско-издавачка делатност на бугарском језику комплетно обустави.

Заштитник грађана покренуо је поступак оцене основаности притужбе, односно утврђивања постојања пропуста у раду Министарства културе на штету загарантованих мањинских права и о томе обавестио Министарство, актом 16-549-2995/09 од 13. маја 2009. године. Од Министарства је затражено да се изјасни о наводима притужбе и другим релевантним чињеницама и околностима.

Координација националних савета националних мањина у Републици Србији доставила је Заштитнику грађана Закључке са своје седнице одржане 28. октобра 2009. године у Новом Саду. Закључцима се, уз позив на Устав Републике Србије, Закон о престанку важења Закона о оснивању НИУ „Братство“ и Закон о ратификацији Европске повеље о регионалним и мањинским језицима, захтева од Министарства културе да, поред финансијске помоћи листу „Братство“, обезбеди и наставак финансирања дечијих новина „Другарче“ (излази од 1962. године), часописа за књижевност, науку и културу „Мост“ (излази од 1965. г.) на бугарском језику и издавачке делатности на бугарском језику за 2009. и 2010. годину.

Министарство културе одговорило је Заштититнику грађана на наводе притужбе актом бр. 400-00-048/2009-09 од 22.05.2009. године, да су на основу критеријума које је Министарство културе утврдило за сва гласила на језицима националних мањина, опредељена средства за суфинансирање информативног листа „Братство“; да часопис „Мост“ није јавно гласило и да може пројектом учествовати на конкурсима Сектора за савремено стваралаштво, културну индустрију и културне односе, а да дечији часопис „Другарче“ може да излази као подлистак.

Увидом у Уговоре о суфинансирању НИУ „Братство“ за 2009. годину (бр. 400-00-56/2009-12 и 400-00-48/2009-10), чији је предмет суфинансирање издавања листа „Братство“ на бугарском језику у укупном износу од око 7.5 милиона динара, и упоређивањем са Уговором из 2008. године између Министарства културе и те установе о „Финансирању новинско издавачке делатности на бугарском језику, за период април-децембар 2008. године“, у износу од 22.5 милиона динара, Заштитник грађана је утврдио да је Министарство културе у 2009. години престало, по основу уговора, да пружа финансијску подршку издавачкој делатности НИУ „Братство“, и почело да финансира издавање једног листа.

Оцењујући да би за разјашњење кључних чињеница и околности то било корисно, заменик Заштитника грађана за права националних мањина др Горан Башић, разговарао је са представницима Министарства културе 16. октобра 2009. године. На том састанку није постигнута сагласност о кључним околностима од значаја за доношење става Заштитника грађана о основаности притужбе.

Због тога је Заштитник грађана затражио нови састанак, који је одржан 17. новембра 2009. године, уз учешће заштитника грађана Саше Јанковића и представника Министарства културе. На том састанку је разјашњено да се притужбом указује на неостваривање права из области издаваштва, тј. културног стваралаштва, а не информисања. Представници Министарства изнели су том приликом став да је подршка издавачкој делатности на бугарском језику обезбеђена кроз могућност учествовања на Конкурсу за суфинансирање програма/пројеката у области културног стваралаштва националних мањина и етничких заједница, који се расписује сваке године. Састанак је окончан без сагласности о питању основаности притужбе.

У међувремену, Заштитник грађана састао се, на њихов захтев, са представницима Националног савета бугарске националне мањине и НИУ „Братство“, који су остали при наводима притужбе.

Одредбом члана 20. став 2. и став 3. Устава РС, утврђено је да се достигнути ниво људских и мањинских права не може смањивати, као и да су, при ограничавању људских и мањинских права, сви државни органи дужни да воде рачуна о суштини права које се ограничава, важности сврхе ограничења, природи и обиму ограничења, односу ограничења са сврхом ограничења и о томе да ли постоји начин да се сврха ограничења постигне мањим ограничењем права.

Чланом 75. Устава регулисано је право припадника националних мањина да, непосредно или преко својих представника, учествују у одлучивању или сами одлучују о појединим питањима везаним за своју културу и обавештавање, у складу са законом, што је у вези и са чланом 19. став 7. и став 8. Закона о заштити права и слобода националних мањина.

Закон о заштити права и слобода националних мањина у члану 8. („Службени лист СРЈ“, бр. 11/02, 57/02), заштитио је стечена права националних мањина, односно утврдио да се тим законом не мењају нити укидају права припадника националних мањина стечена према прописима који су се примењивали до ступања на снагу овог закона, као и права стечена на основу међународних уговора којима је СРЈ приступила. У тренутку његовог усвајања на снази је био Закон о оснивању новинско-издавачке установе „Братство“ („Сл. гласник РС“, бр.53/95), којим је било регулисано да основну делатност чини издавање информативно-политичког листа на бугарском језику, дечијег листа на бугарском језику, часописа за књижевност, као и издавање књига и публикација на бугарском језику, као и да се средства за обављање делатности обезбеђују у буџету Републике.

Значај института заштите стечених права у смислу Закона о заштити права и слобода националних мањина и касније Устава Србије, је да се обезбеде гаранције, да се од тренутка доношења овог Закона, 2002. године, у законодавним променама које су се очекивале током транзиције и које су у току, ни у једном тренутку не угрози достигнут ниво права националних мањина, у чије унапређење су деценијама улагана финансијска, кадровска и техничка средства и постигнути завидни стандарди.

Закон о оснивању новинско издавачке установе „Братство“ престао је да важи усвајањем Закона о престанку важења Закона о оснивању новинско издавачке установе „Братство“ („Службени гласник РС“, бр.62/2006), чије је доношење иницирало

Министарство културе, а којим су пренета оснивачка права Републике Србије над НИУ „Братство“ на Национални савет бугарске националне мањине. Међутим, престанком важења тог закона није престала обавеза државе да сачува достигнути ниво остваривања и заштите права у овој области, односно да се стара, да се, поред информативне делатности, бар на нивоу који је до тада досегнут, очува и издавачка делатност на бугарском језику.

Заштитник грађана оценио је да право учешћа на Конкурсу за суфинансирање програма/пројеката у области културног стваралаштва националних мањина и етничких заједница, по општим условима који важе за све издаваче, без принципа афирмативне акције за издаваче на мањинским језицима и са неизвесном одлуком, не пружа довољне гаранције за очување достигнутог степена остваривања мањинских слобода и права у конкретном случају бугарске националне мањине.

У прилог таквом ставу говори и пример из Аутономне покрајине Војводине, чија је Скупштина 2004. године донела одлуке о преношењу оснивачких права над новинско издавачким установама на националне савете мађарске, словачке, румунске, хрватске, русинске и ромске националне мањине, и на тај начин усагласила и применила прописе, односно сачувала и информативне листове и издавачку делатност као достигнут ниво права националних мањина, јер је у одлукама о преношењу оснивачких права утврђена одговорност и обавеза покрајинских органа да даље финансирају делатности, најмање на нивоу буџетом утврђених средстава у тренутку преузимања оснивачких права. (Одлуке Скупштине АП Војводине, објављене у „Службеном листу АП Војводине“, бр. 10/2004).

Заштитник грађана је при утврђивању основаности притужбе, односно утврђивању снижавања нивоа достигнутих мањинских права, узео у обзир и чињеницу да су средства које је Министарство културе у 2009. години доделило листу „Братство“, који послује у оквиру НИУ „Братство“, умањена за 75% у односу на 2008. годину.

Заштитник грађана узео је у обзир и чињеницу да је Министарство културе у 2009. години, на основу новоуспостављених критеријума који подразумевају трошкове штампе, дистрибуције и трошкове зарада запослених (до 10 у зависности од обима листа), донело одлуке о додели средстава на годишњем нивоу, за све листове на језицима националних мањина који се финансирају из буџета Министарства, а да при томе није, у складу са чланом 19. став 7. и став 8. Закона о заштити права и слобода националних мањина, којим су регулисана права националних савета националних мањина и обавезе државних органа у поступку одлучивања о правима у области културне аутономије националних мањина, затражило мишљење од Националног савета бугарске националне мањине на предлог критеријума.

Мере рационализације трошкова и њиховог усклађивања са расположивим буџетским средствима оправдане су и нужне увек, а посебно у објективним околностима економске кризе и ребаланса буџета. Заштитник грађана, међутим, сматра да је осим законске обавезе, а посебно у ситуацији када је нужно променити раније успостављен начин рада и сарадње, орган управе дужан да консултује заинтересоване стране – у овом случају Национални савет бугарске националне мањине и НИУ „Братство“.

Истовремено, прилагођавање новим економским условима мора да буде учињено на начин који суштински не угрожава остваривање загарантованих мањинских права и слобода, односно њихов достигнути ниво.

Заштитник грађана ценио је и став Министарства да одлуком о финансирању само листа „Братство“, нису умањена стечена права бугарске националне мањине, јер дечији лист може излазити као подлистак, или може излазити ређе, или у другачијој, економичнијој

форми, а да НИУ „Братство“ за остала издања, може пројектима учествовати на конкурсима Сектора за савремено стваралаштво, културну индустрију и културне односе. Заштитник грађана међутим није могао закључити да се тиме у потпуности штити и одржава већ достигнути степен остваривања права бугарске националне мањине.

Заштитник грађана је покушао да припреми и организује тројни састанак са представницима Министарства културе и бугарске националне мањине. Нажалост, намера Заштитника да пружањем добрих услуга посредује у томе да две стране саме постигну сагласност о спорним питањима није успела. Друге обавезе нису дозволиле министру културе да се, у моменту док је време за решавање проблема у 2009. години истицало, довољно брзо састане са Заштитником грађана и да тако припреме основу за непосредан дијалог подносиоца притужбе и Министарства, уз посредовање Заштитника грађана.

Сматрајући да су у поступку поуздано утврђене кључне чињенице и околности за доношење оцене о основаности притужбе, а да су исцрпљене могућности за решавање притужбе на други начин, Заштитник грађана је утврдио пропуст у раду Министарства културе и сагласно члану 31. став 2. Закона о Заштитнику грађана упутио органу управе препоруку ради отклањања уочених недостатака у циљу заштите и остваривања права грађана припадника бугарске националне мањине, унапређења рада органа управе и спречавања сличних пропуста у будућности.

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Саша Јанковић

Доставити :

- Министарству културе
- копија подносиоцу притужбе